

Labklājības ministrija

Valsts kontroles ieteikumi sociālās palīdzības jomā

2015.gada 18.martā

Ilze Skrodele-Dubrovskā

LM Sociālās iekļaušanas un sociālā darba politikas departamenta direktora vietniece

Labklājības ministrija

Revīzijas «Pašvaldību sniegtās sociālās palīdzības tiesiskums un efektivitāte» mērķis

Gūt pārlicību:

- vai **Labklājības ministrijas darbība**, izstrādājot valsts politiku sociālās palīdzības jomā, organizējot un koordinējot tās īstenošanu, kā arī pārbaudot normatīvo aktu piemērošanu, ir sistemātiska, saskaņota, pietiekama un mērķtiecīga
- vai **pašvaldību darbība**, sniedzot sociālo palīdzību, ir tiesiska un efektīva

Labklājības ministrija

Revīzijas laiks un apjoms:

no 01.01.2013. līdz 30.04.2014.

TRŪCĪGAS ĢIMENES STATUSA PIEŠĶIRŠANAS KRITĒRIJI (1)

Dažās pašvaldībās trūcīgai ģimenei **var piederēt:**

- līdz pat 6 nekustamiem īpašumiem, kas nav ģimenes vienīgais mājoklis
- līdz pat 9 kustamiem īpašumiem

Citās pašvaldībās **nevar piederēt**

- automašīna
- vai traktors, kas tiek izmantots piemājas saimniecības uzturēšanai

11 pašvaldības ienākumus samazina par ģimenes kredītmaksājuma summu

TRŪCĪGAS ĢIMENES STATUSA PIEŠĶIRŠANAS KRITĒRIJI (2)

Pašvaldībām nav izpratnes par MK noteikumos lietotajiem kritērijiem, kas ir jāņem vērā, izvērtējot ģimenes materiālo stāvokli:

„ģimenei piederošie vērtspapīri”

„saņemtās kompensācijas”

TĀPĒC

pastāv risks, ka **minētie kritēriji ir formāli un netiek ņemti vērā**, izvērtējot ģimenes ienākumus un materiālo stāvokli

revidentu ieskatā ģimenes **saņemtās kompensācijas ir pielīdzināmas to ienākumu veidiem, kas ir gūti pēdējo 12 mēnešu laikā**, nevis regulāri izmaksājamo ienākumu veidiem

Labklājības ministrija

Lai nodrošinātu iespēju ģimenēm (personām) ar līdzvērtīgu ienākumu un materiālā stāvokļa līmeni iegūt trūcīgas ģimenes (personas) statusu un saņemt normatīvajos aktos paredzētos tiesiskos labumus, Labklājības ministrijai:

- **izvērtēt iespēju MK noteikumos Nr.299 precizēt kritērijus īpašumiem, kas ģimenei (personai) var piederēt papildu MK noteikumu Nr.299 19.1. un 19.2. apakšpunktā paredzētajiem, kā arī ģimenes (personas) kredītmaksājumiem, nosakot to maksimālo apmēru;**
- **veicināt, ka pašvaldībām ir vienota izpratne, izmantojot MK noteikumu Nr.299 19.4. apakšpunktā paredzēto rīcības brīvību, nosakot ģimenei (personai) piederošos papildu īpašumus un paredzot tiesības noteikt ikmēneša kredītmaksājuma apmēru, par kuru samazina ģimenes (personas) vidējos ienākumus.**
- Labklājības ministrijai veikt darbības **pašvaldību vienotas izpratnes nodrošināšanai par kritērijiem „ģimenei (personai) piederošie vērtspapīri” un „saņemtās kompensācijas”, kā arī izvērtēt iespēju saņemtās kompensācijas pielīdzināt to ienākumu veidiem, kas ir gūti pēdējo 12 mēnešu laikā**

Terminš – 04.01.2016.

MAZNODROŠINĀTĀS ĢIMENES STATUSA NENOTEIKŠANA

37 pašvaldības
(31%) nav
ieviesušas
maznodrošinātas
ģimenes statusu

82 pašvaldībās
(69%) ir ieviesušas
maznodrošinātas
ģimenes statusu,
nosakot ienākumu
līmeni no **142 EUR**
līdz pat **356 EUR**

Ģimenēm ar
līdzvērtīgu
ienākumu un
materiālā stāvokļa
līmeni **nav vienādu**
tiesību saņemt
normatīvajos aktos
paredzētos tiesiskos
labumus

Labklājības ministrija

Lai nodrošinātu maznodrošinātas ģimenes (personas) statusa piešķiršanu atbilstoši SPSP likuma 32. pantā un likuma «Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā» 14. panta sestajā daļā noteiktajam mērķim un vienotu statusa lietošanu, aicinām Labklājības ministriju:

- izvērtēt iespēju SPSP likumā **noteikt maznodrošinātas ģimenes (personas) statusa piešķiršanas kritērijus**, tā nodrošinot, ka ģimenēm (personām) ar līdzvērtīgu ienākumu un materiālo stāvokli ir tiesības saņemt līdzvērtīgu sociālo atbalstu;
- veikt darbības, lai **veicinātu pašvaldību izpratni par maznodrošinātas ģimenes (personas) statusa piešķiršanu un tā ietekmi uz ģimenes (personas) tiesībām** saņemt sociālo atbalstu.

Termiņš – 02.01.2017.

GMI PABALSTA TIESISKAIS REGULĒJUMS

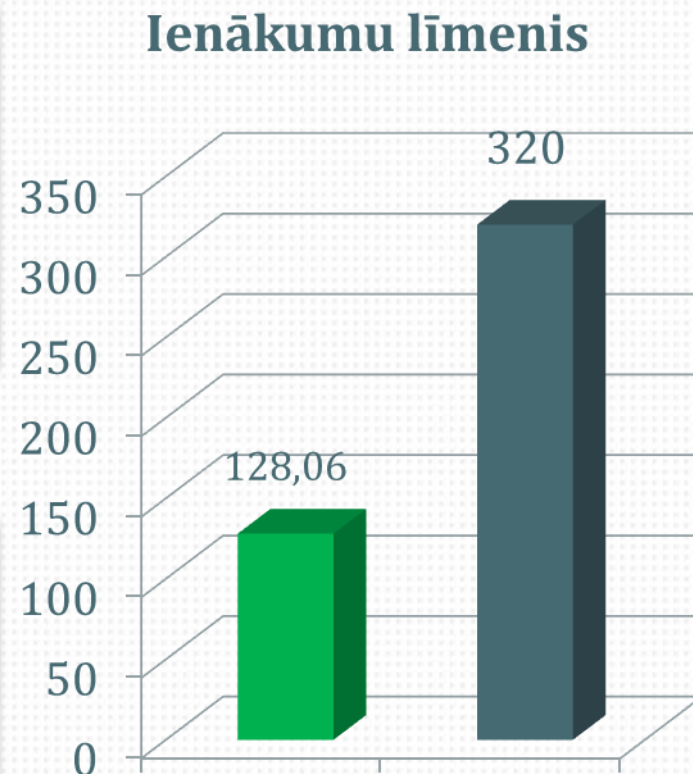
**Atbilstoši MK
noteikumiem:**

- **cits GMI līmenis ir noteikts 32 no 119 pašvaldībām**
- **piemaksa pie GMI pabalsta ir noteikta 3 pašvaldībās**

NEVIENLĪDZĪBA DZĪVOKĻA PABALSTA PIEŠĶIRŠANAS KRITĒRIJOS (1)

Dažās pašvaldībās dzīvokļa pabalsts tiek piešķirts **tikai trūcīgām ģimenēm** vai pat **tikai trūcīgām ģimenēm ar bērniem**

Citās pašvaldībās tas tiek piešķirts ģimenēm **ar ienākumiem līdz pat 320 EUR** uz vienu ģimenes locekli mēnesī

NEVIENLĪDZĪBA DZĪVOKĻA PABALSTA PIEŠĶIRŠANAS KRITĒRIJOS (2)

Lielākajā daļā pašvaldību, lai piešķirtu dzīvokļa pabalstu un citus sociālās palīdzības pabalstus, netiek vērtēts materiālais stāvoklis.

Piemēram, dzīvokļa pabalsts ir piešķirts:

- ģimenei kurai ir uzkrājumi gandrīz **50 000 EUR** un **10 000 USD** apmērā;
- ģimenei, kurai pieder **5 nekustamie īpašumi**;
- ģimenei, kurai pieder **4 nekustamie īpašumi**.

Labklājības ministrija

Lai nodrošinātu, ka normatīvajos aktos tiek noteikti vienoti dzīvokļa pabalsta sniegšanas principi, Labklājības ministrijai sadarbībā ar Ekonomikas ministriju kā vadošo valsts pārvaldes iestādi mājokļu politikas jomā:

- **izvērtēt iespēju dzīvokļa pabalstu regulēt tikai SPSP likumā, tā nodrošinot skaidru un saprotamu dzīvokļa pabalsta tiesisko regulējumu;**
- **izvērtēt iespēju normatīvajos aktos noteikt vienotus dzīvokļa pabalsta piešķiršanas principus (ietvarus), tajā skaitā, pašvaldībām nosakot pabalsta saņēmējus un to izvērtēšanas principus, pabalsta saturu un aprēķinu;**

Terminš – 04.01.2016.

VIENREIZĒJS PABALSTS ĀRKĀRTAS SITUĀCIJĀ

Pašvaldība, neizvērtējot ģimenes ienākumus, var piešķirt ģimenei **vienreizēju pabalstu ārkārtas situācijā**, ja stihiskas nelaimes vai iepriekš neparedzamu apstākļu dēļ tā nespēj apmierināt savas pamatvajadzības

Pabalsts tiek izmantots, lai **novērstu pašvaldību pieļautās nepilnības** to izveidotajā sociālo pabalstu sistēmā, vai arī tādu vajadzību nodrošināšanai, kas **neatbilst vienreizējā pabalsta** piešķiršanas mērķim

Piemēram:

- personas apbedīšanai vai veselības aprūpes izdevumu segšanai, lai gan citas pašvaldības to nosaka kā atsevišķu pabalstu
- personas dalībai Starptautiskā Nedzirdīgo basketbola turnīrā Zviedrijā
- ceļa izdevumiem dalībai Ļeņingradas blokādes dalībnieku Starptautisko sabiedrisko organizāciju 22.salidojumā Sanktpēterburgā
- futbola komandas formas tērpa iegādei

Labklājības ministrija

Lai nodrošinātu vienotu izpratni par vienreizējā pabalsta ārkārtas situācijā piešķiršanas mērķi, **Labklājības ministrijai** **izvērtēt iespēju precizēt SPSP likuma 35. panta otrajā daļā noteiktos vienreizējā pabalsta ārkārtas situācijā piešķiršanas gadījumus**, nosakot, kādi apstākļi ir uzskatāmi par iepriekš neparedzamiem, kā arī pabalsta piešķiršanas kārtību.

Terminš – 04.01.2016.

CITI PAŠVALDĪBU NOTEIKTIE PABALSTU VEIDI

Valstī **nepastāv vienota pieeja** sociālo pabalstu veidu, pabalstu skaita, to apmēra un piešķiršanas kritēriju (pabalstu saņēmēju) noteikšanā

Izlasē iekļautās pašvaldības **papildus obligāti izmaksājamiem pabalstiem** ir paredzējušas no 7 līdz pat 23 pabalstu veidiem, t.i.:

- līdz 12 sociālās palīdzības pabalstu veidiem trūcīgām un/vai maznodrošinātām ģimenēm, kā arī citām iedzīvotāju kategorijām ar noteiktu ienākumu līmeni
- līdz 12 pabalstu veidiem, kas tiek **piešķirti** noteiktām iedzīvotāju kategorijām kā pašvaldības brīvprātīgā iniciatīva autonomo funkciju izpildē, **nevērtējot to ienākumus**

Valstī **nepastāv arī vienota izpratne**, kuri pabalstu veidi būtu nosakāmi kā sociālās palīdzības pabalsti, bet kuri – kā pašvaldības brīvprātīgā iniciatīva autonomo funkciju izpildē.

Labklājības ministrija

Labklājības ministrijai sadarbībā ar pašvaldībām, īstenojot koncepcijā «Par minimālā ienākuma līmeni» paredzētus pasākumus ienākumu palielināšanai iedzīvotājiem ar viszemākajiem ienākumiem un to sasaistei ar minimālā ienākuma līmeni, **veidot tādu sociālo pabalstu politiku, kas nodrošina iespēju personām ar līdzvērtīgu ienākumu un materiālo stāvokli noteiktās dzīves situācijā saņemt līdzvērtīgu sociālo atbalstu.**

Terminš – 02.01.2017.

VK revīzijā sniegtie ieteikumi LM

PRETTIESISKI PABALSTU PIEŠĶIRŠANAS KRITĒRIJI

Pašvaldībām **nav piešķirtas tiesības noteikt ierobežojumus** sociālās palīdzības pabalstu, t.sk. dzīvokļa pabalsta saņemšanai

Revīzijā ir konstatēti šādi pašvaldību **noteiktie ierobežojumi:**

dzīvokļa pabalstu nav tiesīgas saņemt pat visas trūcīgās ģimenes	pabalstu saņemšanai ir noteikts dzīvesvietas deklarēšanas laika ierobežojums , piemēram, 6 vai 12 mēneši pirms pabalsta pieprasīšanas	dzīvokļa pabalstu nav tiesīgi saņemt sociālo dzīvokļu īrnieki	ja ģimene saņem GMI un dzīvokļa pabalstu, tā nevar saņemt citus sociālās palīdzības pabalstus
--	--	--	---

Labklājības ministrija

Labklājības ministrijai sadarbībā ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju **veikt darbības, lai nodrošinātu, ka pašvaldības saistošajos noteikumos nenosaka prettiesiskus un/vai nepamatotus ierobežojumus sociālo pabalstu saņemšanai**, tā nodrošinot vienotu attieksmi pret visām ģimenēm (personām) tām nepieciešamā sociālā atbalsta piešķiršanā.

Terminš – 04.01.2016.

SOCIĀLĀS PALĪDZĪBAS ADMINISTRĒŠANA (1)

116 pašvaldības izmanto Sociālās palīdzības administrēšanas lietojumprogrammu (SOPA)

SOPA galvenās funkcijas ietver:

- sociālo dienestu klientu uzskaiti
- klientu materiālās situācijas izvērtēšanai nepieciešamo datu uzskaiti
- klientu iztikas līdzekļu deklarāciju veidošanu un uzskaiti
- pašvaldības pabalstu aprēķinu
- izsniegto/atteikto pabalstu uzskaiti
- pārskatu un atskaišu veidošanu, tajā skaitā Labklājības ministrijai iesniedzamo valsts statistikas pārskatu sagatavošanu

SOCIĀLĀS PALĪDZĪBAS ADMINISTRĒŠANA (2)

SOPA nodrošina datu saņemšanu

- automātiski no:
 - ✓ Uzturlīdzekļu garantiju fonda iesniedzēju un parādnieku reģistra
 - ✓ Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmas par attiecīgās pašvaldības teritorijā esošajiem nekustamajiem īpašumiem
- noslēdzot līgumu, no:
 - ✓ Valsts vienotā datorizētā zemesgrāmatas
 - ✓ Iedzīvotāju reģistra
 - ✓ VSAA Sociālās apdrošināšanas informācijas sistēmas
 - ✓ CSDD Transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistra
 - ✓ NVA Bezdarbnieku uzskaites un reģistrēto vakanču informācijas sistēmas
 - ✓ Uzņēmumu reģistra informācijas sistēmas
 - ✓ VID, kopš 2014.gada jūlija

SOCIĀLĀS PALĪDZĪBAS ADMINISTRĒŠANA (3)

Rīgas pilsētas pašvaldība SOPA ietvaros saņem datus arī no

- Valsts izglītības informācijas sistēmas
- Invaliditātes informatīvās sistēmas

SOPA funkcionalitāte nodrošina arī iespēju nodefinēt **regulāras datu pārbaudes (kontroles)**, kas, mainoties ģimenes situācijai, paziņojuma veidā informē SOPA lietotāju, piemēram, par deklarētās dzīvesvietas maiņu

SOCIĀLĀS PALĪDZĪBAS ADMINISTRĒŠANA (4)

Sociālās palīdzības administrēšanas lietojumprogrammu (SOPA) neizmanto **Daugavpils pilsētas** un **Kandavas novada pašvaldības**

- **Daugavpils pilsētas pašvaldība** izmanto informācijas sistēmu „LIETIS”
- **Kandavas novada pašvaldība** izmanto Sociālās palīdzības gadījumu vadības sistēmu

Rundāles novada pašvaldībai kopš 2010.gada ir pieejama SOPA, bet klientu un tiem sniegto pakalpojumu uzskaite tajā netika veikta

VALSTS STATISTIKAS PĀRSKATS

MK noteikumi Nr.338 nosaka valsts statistikas pārskatu veidlapu paraugus, kā arī to iesniegšanas un aizpildīšanas kārtību

Pārskats sniedz informāciju par:

- sniegto sociālo palīdzību:
 - ✓ ienākumu testētie pabalsti
 - ✓ pabalsti, kurus piešķir bez ienākumu testēšanas
- citiem sociāliem pabalstiem bez ienākumu testēšanas – pašvaldību brīvā iniciatīva

Labklājības ministrija pārskatus izmanto:

- nozares politikas veidošanai
- monitoringam
- informatīvo ziņojumu sagatavošanai
- pētījumu veikšanai
- diskutējot ar Eiropas Komisijas pārstāvjiem, kā arī dažādās diskusijās, forumos, Saeimā u.c.

NEATBILSTĪBAS PĀRSKATU SAGATAVOŠANĀ

Pabalsti **netiek klasificēti** atbilstoši saistošo noteikumu regulējumam

Piemērs:

Ja pašvaldības saistošie noteikumi paredz **pabalstu veselības aprūpes izdevumu segšanai** piešķirt

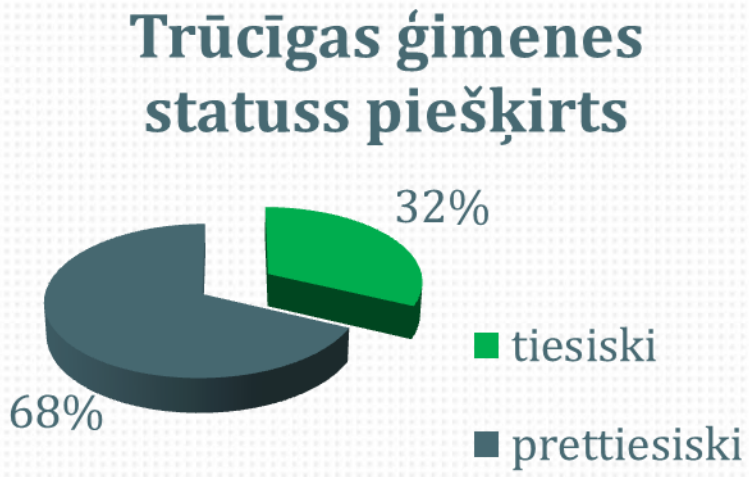
trūcīgām personām – tad tā ir sociālā palīdzība, kuru statistikas pārskatā uzrāda 3.grupā

visiem pensionāriem – tad tā ir pašvaldības brīvprātīga iniciatīva, kuru statistikas pārskatā uzrāda 4.grupā

VALSTS KONTROLES VEIKTO PĀRBAUŽU REZULTĀTI (1)

No izlasē iekļautajām **477 ģimenēm** (1291 personas) laikā no 01.01.2013. līdz 30.04.2014. trūcīgas ģimenes statuss bija spēkā vai bija piešķirts **377 ģimenēm** (1050 personām), no tām:

- **121 ģimenei** (341 personai) trūcīgas ģimenes (personas) statuss **bija piešķirts tiesiski**;
- **256 ģimenēm** (709 personām) **nebija tiesību** iegūt trūcīgas ģimenes (personas) statusu.

VEIKTO PĀRBAUŽU REZULTĀTI (2)

Piemēram, trūcīgās ģimenes statuss ir **piešķirts prettiesiski**:

ģimenei, kurai pieder	ģimenei, kurai pieder	ģimenei, kurai pieder
• uzņēmuma kapitāla daļas	• kapitāla daļas 2 uzņēmumos	• kapitāla daļas 3 uzņēmumos
• 2 automašīnas	• 2 automašīnas	• 1 automašīna
• 5 nekustamie īpašumi	• ģimene ir izsniegusi aizdevumu 80 000 \$ apmērā	• 3 nekustamie īpašumi
• ir gūti ienākumi no nekustamā īpašuma pārdošanas		

VEIKTO PĀRBAUŽU REZULTĀTI (3)

Piešķirot pabalstus un nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumus, **9 no 10 izlasē iekļautajām** ir prettiesiski izlietojuši pašvaldības budžeta līdzekļus vismaz **124 200 EUR** apmērā.

No 10 izlasē iekļautajām pašvaldībām **kļūdas nav konstatētas** tikai Liepājas pilsētas pašvaldībā

LABĀ PRAKSE

- Daugavpils pilsēta pārbauda, vai persona ir saimnieciskās darbības veicējs, un tad **pieprasa informāciju no VID**
- Rēzeknes novada sociālais dienests, konstatējot, ka ģimenei pieder lauksaimniecības zeme, **pieprasa informāciju no Lauku atbalsta dienesta**
- Liepājas pilsētas sociālais dienests **ir izstrādājis vadlīnijas** ienākumu no saimnieciskās vai profesionālās darbības novērtēšanai
- Rēzeknes pilsētā, Rundāles un Kandavas novadā **kā līdzdarbības pienākums** sociālās palīdzības saņemšanai tiek noteikta uzturlīdzekļu pieprasīšana no UGF

Labklājības ministrija

www.lm.gov.lv

Twitter: @Lab_min

Flickr.com: Labklajibas_ministrija

Youtube.com: labklajibasministrija

Draugiem.lv: labklajiba

Facebook.com: labklajibasministrija